

Милан БОШКОСКИ

*Институт за национална историја, Скопје***ИМА ЛИ ПОТРЕБА ОД ДИЛЕМИ: САМОИЛ ИЛИ САМУИЛ****Клучни зборови:** *Самоил, Самоилов натпис, Битолски натпис, Манасиев летопис, Самоил, Заимов, Заимова, Тошев, Корубин, цар, Македонија, среден век.*

Абстракт: *Статијата го разгледува пишувањето на името Самоил, поаѓајќи од фактот дека на „Самоиловиот натпис од 992/993 година“, пронајден во 1888 година во Горна Преспа, се споменува името на Самоил. Во 1970 година од перото на Ѓ. Заимов и В. Заимова се појави монографско дело посветено на Јован Владислав и Битолскиот натпис, каде во расчитувањето на текстот стои констатацијата дека Јован Владислав е внук на Никола и Рипсимија, син на „Арона С(амонила) ж(е) врата сж(а) ...“ е цитирано според натписот на Самоил од 992/993 година. Во 1969 година: Редакцијата по повод издавањето на Зборникот „Илјада години од востанието на Комитопулитите и создавањето на Самоиловата држава“, Скопје 1971, го почитувала Правописот и се придржувала кон него, а подоцна го напуштила. Првата реакција дошла по повод изведбата на операта цар „Самуил“ од композиторот К. Македонски, на што реагирале студентите: „Зошто пишуваме Самуил, кога на натписот на плочата јасно е напишано Самоил?“. Истражувањето на К. Тошев, покажало дека фонетската форма Самоил е присутна во нашите стари ракописи, во македонскиот јазик се сретнува во разговорна форма со меко љ. Тој сугерира дека во правописот треба да се предложи фонетска варијанта Самоил. Б. Корубин, ја потврдил адаптацијата на формата Самоил во народната етимологија, само според Охридскиот апостол од XII век, и ја предлага формата Самуил. Нашите наведени примери недвосмислено ја потврдуваат разговорната форма Самоил, како народна форма, добиена на специфичен начин. Корубин смета дека „Плочата не е доволен аргумент за изменување на ова решение.“*

Македонската академија на науките и уметностите и Институтот за национална историја

- Скопје, во Скопје на 6 ноември 2014 година со почеток во 11.00 часот, одржаа Свечен собир и тркалезна маса по повод одбележувањето на „1000 години од Битката на Беласица и смртта на цар Самоил.“ Интересно е дека мејлот на писменото известување на двете институции гласеше: Свечен собир и тркалезна маса по повод одбележувањето на „1000 години од Битката на Беласица и смртта на цар Самуил“ што не е во склад со Правописот на македонскиот литературен јазик. По извршената јазична коректура на доставените трудови се констатира дека името на царот Самоил се пишува Самоил а не Самуил.

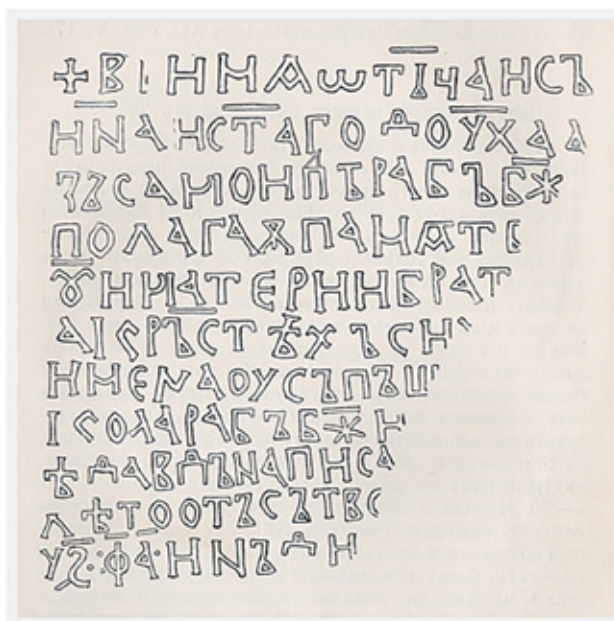
Затоа решивме повторно да се навратиме околу оваа проблематика. Дотолку повеќе што во Зборникот посветен на јубилејот „1000 години од смртта на царот Самоил и од Беласичката битка (1014 – 2014)“, под наслов „Самоиловата држава во историската, воено-политичката, духовната и културната традиција на Македонија“ во издание на Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Струмица, Струмица, 1015 година, редакцискиот одбор во состав: проф. д-р Илија Велев и м-р Васил Ѓоргиев – Ликин, дозволија според свое наоѓање, а не според Правописот на Македонскиот јазик, да бидат застапени двете варијанти 1. Самуил и 2. Самоил.¹

Во 1969 година кога се изведувала операта „Цар Самуил“ од композиторот Кирил Македонски, раскажува професорот Крум Тошев, студентите од групата за Македонски јазик и југословенска литература, на тогашниот Филолошки факултет во Скопје, му обрнале внимание

¹ *Самуиловата држава во историската, воено-политичката, културната и духовната традиција на Македонија, Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Струмица, Струмица, 2015, Едиција – научни собири, Книга 2, с. 8 и 10.*

на професорот: „Зошто пишуваме Самуил кога на надгробната плоча што дал да се постави на гробот на своите најблиски „првиот македонски цар“ самиот се вика „Самоил“, а не „Самуил“. Професорот на студентите им одговорил: „Секако дека царот знаел како се вика, и дека би требало да пишуваме „Самоил“, но на студентите им велел дека ќе го проучи тоа прашање и потоа ќе им одговори поточно“.²

Од приложениот факсимил сосема јасно се гледа дека надгробниот натпис кој „самонѣ рабѣ бѣ(н)“ наредил да се исклеса во чест на покојните родители: таткото комесот Никола (κόμητος ὄντες παῖδες Νικολάου ὀνομαζομένου), (нѣ) кола, рабѣ бѣ(н), мајката Рипсимија (μητρος Ριψίμης), (рпѣнмнѣ) и братот Давид (Δαβίδ)³ (дав(н) д, кој починал, односно според Јован Скилица бил убиен во (6501 – 992/993 година).⁴ Името на наредбодавецот за исклесувањето на натписот е забележано како „самонѣ“.⁵ Од натписот може да се заклучи дека покрај комесот Никола таткото на комитопулите и братот Давид, неговите браќа Мојсеј, Арон и Самоил, и мајка им Рипсимија, чие име го дознаваме од Виенскиот ракопис на Јован Скилица објавен од Б. Прокиќ.⁶ Никола и

Сл. 1. Натписот на Самоиловата плоча од 992/993 година, – факсимил

Рипсимија, родителите на комитопулите, веројатно биле покојни далеку пред 990 година. Комитопулот Мојсеј загинал во 986 година за време на македонскиот напад на Сер од страна на некој од потчинетите на дуксот Мелесин, кој го бранел градот.⁷ Арон кој учествувал во Битката кај Трајановата врата во 986 година⁸, бил убиен од страна

² К. Тошев, *Самуил или Самоил*, Историја, Списание на сојузот на историските друштва на СР Македонија, год. V, Скопје 1969, бр. 1, 42 (Cf.: Тошев, Самуил или Самоил).

³ Ioannis Scylitzae, *Synopsis Historiarum*, editio princeps, recensuit Ioannes Thurn, Berolini et Novi Eboraci MCMLXXIII, 328, 59,61-62: (Cf.: Scylitzae); *Византиски извори за историју народа Југославије*, III, Београд, 1966, превод на српско-хрватски јазик, Ј. Ферлуга, 51-172; особено: 59, 71, (Cf.: ВИНЈ III.).

⁴ Иванов, Й., *Български старини изъ Македония*, събрани и објавени отъ проф. Йорданъ Ивановъ, София 1931. 23-25 (Cf.: Иванов, *Български старини*).

⁵ При реконструкцијата на селската црква Св. Герман, во селото Герман, во Преспа во 1888 година, во Македонија бил пронајден кирилскиот епиграфски споменик т.н. Самоилов натпис од 992/ 993 година. Натписот прв го објавил Т. Успенский, *Надпись царя Самуила*. Извѣстiя Русского археологического института въ Константинополѣ, IV выпускъ, София, Държавна печатница, 1899, 1-4 (Успенский, *Надпись царя Самуила*). Иако на натписот јасно е кажано дека Самоил е „рабѣ бѣ(н)“ авторот на натписот запишал дека тој е цар што не кореспондира со кажаното на натписот. Самоил се прогласил за цар во 997 година, по смртта на евнухот – цар Роман, кој иако не можел да има деца, поради физичкиот недостаток, сепак не го изгубил правото над бугарската државноправна традиција.

⁶ Die Zusätze in der Handschrift des Johannes Skylitces codex Vindobonensis hist. græc. LXXIV. Ein Beitrag zur Geschichte des sogenannten westbulgarischen Reiches, von Božidar Prokić, München, 1906, 328, 59-61. Најно-

вото издание на Јован Скилица издадено од Ј. Турни внесува сите измени на дополнувањата од Б. Прокиќ. (Νικολάου ὀνομαζομένου, μητρος Ριψίμης) (Cf.: Scylitzae., 328,62).

⁷ Scylitzae., 329, 81-85. Cf.: Бошкоски, М., *Скопје и скопската област од VI до крајот на XIV век*, Скопје, 2009, 110-111 бел. 354-355; Krstanović, B., *The Byzantine Province in Change*, Belgrade/Athens, 2008, 141.

⁸ Scylitzae., 329, 86-89; Й. Заимов, *Битолски надпис на Иван Влаислав самодържец български Старобългарски паметник от 1015-1016 година*, Василка Заимова, *Иван Владислав и неговиот надпис*, София, 1970, 33-34 (Cf., Заимов, *Битолски надпис на Иван Влаислав*; Заимова, *Иван Владислав и неговиот надпис*). Cf.: Златарски, *История на първото българско царство*, Т. I, ч. 2. Отъ славѣнизацията до падането на Първото царство (852 - 1018), София, 1927, 677- 678 (Златарски, *История на първото българско царство*, Т. I/ ч. 2). За учеството на Арон во битката кај Трајановата врата во 986 година известува и Битолскиот натпис на Јован Владислав: Заимов, *Битолски надпис на Иван Влаислав самодържец български*. Старобългарски паметник от 1015-1016 година, Заимова, *Иван Владислав и неговиот надпис*, 33-34, 97-99, (оу(но)к(ъ) ннколы/е / рпѣнмнѣ) бловѣрньоу сынѣ арона с(амонѣ) / (е вратѣ) (Заимов, - Заимова, *Битолски надпис на Иван Влаислав*, - Иван Владислав и неговиот надпис). Ациевски, К., *Пелагонија во средниот век (Од доаѓањето*

на најмладиот комитопул Самоил на 14 јуни 987 година во борбата околу предимството за престолот.⁹ По пристигнувањето на евнухот Роман во Преспа, самонаречениот цар Давид (969-986) му го отстапил престолот на Роман, по што самиот абдицирал и се замонашил, а по убиството на Арон му ја препуштил предноста на царскиот престол на својот преостанат и најамбициозен брат Самоил.¹⁰ Самоиловиот натпис во чест на покојните родители Никола и Рипсимија и братот Давид, известува дека Давид починал во 6501 односно 992/993 година,¹¹ како што известува Јован Скилица, но без да ја соопшти годината на неговото загинување, „веднаш по одметнувањето бил убиен помеѓу Костур и Преспа кај таканаречените Убави Дабови од некои Власи скитници.“¹²

Проф. Крум Тошев послужувајќи се со книгата Византиски извори за историју народа Југославије, т. III, Београд 1966 година, каде се застапени византиските извори, во превод на српско-хрватски јазик, констатира дека во грчките

на *Словените до паѓањето под турска власт*), Скопје, 1994, на с. 64 авторот името Самоил го наведува според примерот од натписот од 992/993 година, но во регистрот го наведува погрешно, само како Самуил, с. 333 а не и Самоил. Слично и придавските форми Самуилова држава и Самуилово царство! Битолскиот натпис преведен на македонски јазик го наведува: Јанакиески, Т., *Убикацијата на средновековна Битола (VII-XIV век)*, 2003 Битола, 46 (Cf.: Јанакиески, *Убикацијата на средновековна Битола*).

⁹ Scylitzae., 329, 86 – 91; ВИИНЈ III., 76 и бел. 21-22. Сп.: Златарски, *История на првотобългарско царство*, Т. I, ч. 2. 677-679.

¹⁰ *Исторія Славяноболгарская*, Собрана и нареждена Паисіемъ Иеромонахомъ в л'то 1762, стѣмки за печать по първообраза Йор. Йвановъ, София, 1914, 31 „ѡтложнн се. болгарн. ѿ грѣцн поставѣлн. на царство аввнда. сннна. Комистопулова. Но Давидъ. мало нечто. пребилъ. на царстоо ѿставѣлъ. престолъ. и приель. ѣночески. чинъ. и тако. скончалъ богоугодно. и свѣто свое житие по претставленніе его ѣмелъ моши свои нетленнѣ (.). По Давида. насталь Самонлѣ. на царство.“ (Cf.: Йвановъ, *Исторія Славяноболгарская*).

¹¹ Иванов, *Български старини*, 25. Според Јован Скилица (Scylitzae, 329, 77-80), „Давид веднаш по одметнувањето умре убиен помеѓу Костур и Преспа кај таканаречените Убави Дабови од некои Власи скитници“. Подетално за ова: М. Бошкоски, *Кирилскиот натпис на Самоил од 993 година: Нови интерпретации на историските податоци*, Историја, год. LII, бр. 1, Скопје 2017, Здружение на историчарите на Република Македонија, Скопје 2017, 21-37, особено: 35-36 (Cf.: Бошкоски, *Кирилскиот натпис на Самоил од 993 година: Нови интерпретации*).

¹² Бошкоски, *Кирилскиот натпис на Самоил од 993 година: Нови интерпретации*, особено: 33, 35-37.

извори името на царот Самоил на грчки јазик се пишува „Σαμουήλ“, „τὸν Σαμουηλ“, Σαμούιλος и Σεμουέλ.¹³ Во (Wörterbuch der griechischen eigenamen 1875) се дадени фонетските варијанти на тоа име: „Σαμουήλ – Σαμούηλος (Самуел - Самуилос), Σεμουέλ, Σαμουελ (Семуел, Самуел) Σεμωηλ, Σαμωηλ, Σεμοελ (Семоил, Самоил, Се-моел), што значи дека со овој речник се допушта и формата Σεμωηλ (Семоил).¹⁴

Фонетската форма Самуел се среќава според К. Тошев во разни француски, англиски, германски речници и енциклопедии, кога се однесува за библискиот изреалски пророк и судија. Притоа го наведува Der kleinw Brochaus (zweiter Band) Wiesbaden 1962, каде имаме „Samuel, Israel Seher“. Во La Grande Enciklopedie, (стр. 40, том 29, Paris) е забележано „le prophète Samuel“, а истата форма ја сретнуваме и во „Енциклопедискиот речник“ од Ристик. Оваа форма според професорот Тошев се сретнува по се изгледа и во ерменскиот јазик. Оваа форма влегла преку грчкиот јазик, односно преку грчките историски извори, во англиската, француската, германската, ерменската, руската, српската, хрватската, црногорската и бугарската историска литература.¹⁵ Понатаму К. Тошев по прашањето ако се знае дека фонетската форма Самоил е изворна форма на надгробната плоча, ја отфрла можноста да настанала грешка при врежувањето на натписот со буквата у. Затоа, констатира дека ако се знае дека во писменото изразување гласот у во грчкиот јазик се пишува со оу, јасно е дека тој глас преминал и во кирилицата, којашто е изработена според грчкото уставно писмо. Можело да се случи вториот дел, односно вториот знак у да се заборави при врежувањето (на буквата у можела да се напише и поситно), како што се направила грешка па после се преправало, кај последната буква л на истото име што се гледа на плочата. Таму е јасно дека каменорезецот прво напишал и, па после извршил преправка и одозгора напишал л.

Меѓутоа, Крум Тошев кој наведува автентични изворни факти кои упатуваат дека каменорезецот не направил таква грешка. Така на пример: Асемановото евангелие: наведува: самонлѣ (J. Kurtz, Ev. Assemani, tomus II, Praha 1955); Синајски псалтир „МОСНІЙ АРОН І САМОИЛЪ (С. Северьяновъ, Грац, 1954) Fr. Miklošich во *Lehicon paleoslovico – graeco – latinum (Vindobonae 1862-1865)* укажува на формите: САМОИЛЪ, САМОИЛЪ, САМОИЛЪ. За последниве две упатува на Асемановото евангелие,

¹³ Тошев, *Самуил или Самоил*, 42-43; ВИИНЈ III, 46, 58, 67, 79, 97, 117, 196, 197, 241.

¹⁴ Тошев, *Самуил или Самоил*, 43.

¹⁵ Тошев, *Самуил или Самоил*, 43.

Синајскиот псалтир, Синајскиот еухологиј, Супрасалскиот кодекс, Болоњскиот псалтир и Шишатовачкиот апостол.¹⁶

В 1956 година при рушењето на Сингур-чауш бег или Стара цамија во Битола, беше откриен словенски натпис од периодот на владеењето на македонскиот цар Јован Владислав (1015-1018) поврзан со обновата на Битолската тврдина во 1015/16 година. Според професорот Владимир Мошин пронајдената плоча со натписот на македонскиот цар Јован Владислав за обновата на Битолската тврдина била од бел мермер правоаголна, висока 80 см., широка 96 см., а дебелината на плочата изнесувала 26 см., но била значително оштетена, а некои делови од текстот биле изложани бидејќи плочата служела како праг на влезот во поранешната муслиманска градба, односно цамијата.¹⁷

Првите податоци за овој словенски наод ги обелодени Александар Бурмов во бугарското книжевно списание Пламък, год. III, бр. 10, октомври 1959 година,¹⁸ чии податоци му биле достапни на професорот Владимир Мошин.¹⁹ Бурмов, во краткиот осврт кон новооткриениот Битолски натпис на македонскиот цар Јован Владислав, синот на Арон, исправно констатира дека тој бил убиен од страна на Самоил во борбата околу предимството за владетелскиот престол, но и поради провизантиската настроеност во 987 година, на што упатуваат византиските извори и Славјано бугарската историја на македонецот отец Паисиј Јеромонах, напишана во 1762 година.²⁰ Како значаен податок кој успеал А. Бурмов да го осознае на натписот, е податокот дека царот Јован Владислав во натписот се титулира како

¹⁶ Тошев, *Самуил или Самоил*, 43.

¹⁷ Владимир Мошин, *Најстара кирилска епиграфика*, Словенска писменост, 1050 – годишнина на Климент Охридски, Народен Музеј Охрид – 1966, 35-41, особено: 18-40, и табела 1, Самуиловот натпис, 2. Варошкиот натпис и 3. Битолската плоча (Сф.: Мошин, *Најстара кирилска епиграфика*, Словенска писменост, 1050 – годишнина на Климент Охридски).

¹⁸ Бурмов, *Александар, Новонамерен старобългарски надпис в НР Македонија*, Пламък, год. III, кн. 10 (1959), 84-86 (Сф.: Бурмов, *Новонамерен старобългарски надпис*).

¹⁹ Мошин, *Владимир, Битољска плоча из 1017. године*, Македонски јазик, год. XVII, 1966, Скопје 1966, 51-61, особено: 41, бел. 1 (Сф.: Мошин, *Битољска плоча из 1017. Године*).

²⁰ Милан Бошкоски, *Македонската дипломатија за време на владеењето на царевите Давид (969-986) и Самоил (997-1014)*, Патримониум.МК, Година 10, бр. 15/2017, 216-220; Ивановъ, *Исторія Славяноболгарская*, 31.

„самодржѣѣцемъ блѣгаржском” и син на Арон кој е брат на Самоил. Авторот констатира дека царот Јован Владислав е последниот претставник на Самоиловата династија.²¹ Во Каталогот на Словенската писменост, по повод 1050 – годишнината на Климент Охридски кој го организира Народниот Музеј, во Охрид, во 1966 година, професорот Владимир Мошин во статијата под наслов „Најстарата кирилска епиграфика“, осврнувајќи се на новиот комплекс епиграфски споменици кој се јавува во времето на „македонското царување на Самуила“ истакнува дека „особено се карактеристични формите на с со продолжување на горната цртичка вдесно по зборот *самонлѣ*“. Мошин констатира дека на Битолскиот натпис се содржат историски податоци за учеството на Арон во битката кај Трајановата Врата, исходот на Битката, смртта на цар Самоил во крајот на летото 6522 година (1014 година, 6 октомври), обновувањето на Битолската тврдина од страна на царот Јован Владислав (1015-1018) наречен „самодржец бугарски“ во периодот помеѓу крајот на летото 1015 до 1018 година, кој стоел над вратата од градската порта. Словенскиот натпис особено е значаен од палеографска гледна точка бидејќи буквите се калиграфски издлабени во дволиниски систем со архаична форма.²² Истата 1966 година, проф. Владимир Мошин во списанието „Македонски јазик год. XVII“, орган на „Институтот за македонски јазик“, „Крсте Мисирков“, Скопје, 1966 година, повторно се огласи за новопронајдениот словенски натпис под наслов: „Витољска плоча из 1017 године.“ Авторот констатира дека натписот на македонскиот цар се наоѓал над вратата на Битолската тврдина. Од палеографска гледна точка според В. Мошин, битолскиот натпис на Јован Владислав е извонредно значајна паралела со другите епиграфски споменици од крајот на X и почетокот на XI век, како Самоиловата плоча од 992/993 и други епиграфски споменици. И покрај тоа што В. Мошин во статијата нуди првично читање на Битолскиот натпис на Јован Владислав, во кои ги потенцира основните нови историски податоци кои ги дава натписот, во однос на името на Самоил, односно авторот не се придржува на читањето на Самоиловиот натпис од 993 година, каде јасно името на комемораторот е запишано како „самонлѣ“, а на Битолскиот натпис од непознати причини погрешно го реконструира како *самоул*. На крајот Мошин констатира дека од јазичен поглед Битолската плоча на царот Јован Владислав безусловно претставува автентично датиран спо-

²¹ Бурмов, *Новонамерен старобългарски надпис*, 194-195.

²² Мошин, *Најстара кирилска епиграфика*, 39.

Сл. 2. Василиј II ја разбива војската на Самоил кај Беласица 1014 година

Сл. 3. Цар Самоил откако ги виде ослепените војници од јад умре

меник што секако внесува значајни корекции во нашите претстави на старословенскиот канон.²³

Битолскиот натпис на Јован Владислав, во 1970 во Софија за првпат доживеа монографско критичко издание од Ѓордан Заимов и историски коментар од перото на Василка Заимова.²⁴ Целосното критичко објавување на Битолскиот натпис во едно монографско дело, со истакнување на новите историски податоци кои можат да се извлечат од Битолскиот натпис, во значителна мера внесоа нови сознанија во палеографска, филолошка и историографска смисла. Ј. Заимов, реконструирајќи го Битолскиот натпис на македонскиот цар Јован Владислав (1015-1018), коректно ја реконструира излижаната празнина каде недостасува името на Самоил, целосно имајќи го во предвид натписот од с. Герман од 992/993 година како „самонѣ“, односно го реконструира според Самоиловиот натпис како „С(амонла) ж(е брата сжца црѣ самодр) њжвнаго“.²⁵ Од јазична гледна точка натписот, според Заимов ја одразува состојбата на бугарскиот (се мисли на македонскиот М.Б.) месен говор во Битолско и обшто во југозападните (односно македонските области М.Б.) на почетокот на XI век. Засега тој спаѓа во редот на малкуте кирил-

ски споменици со точен месен говор во времето на неговото пишување.²⁶ Самоил, според авторот, коректно се придржува на Кирилскиот натпис од 992/993 година, и правилно го реконструира Т. Јанакиевски, во преводот на Битолскиот натпис од 1015/1016 година, од словенски на македонски јазик. Од правописна гледна точка, сосема правилно се придржува на почитување на правописната норма на името на македонскиот цар како „Самоил“.²⁷

Иван Божилов во одредницата „Битолски натпис на Иван Владислав“ во Кирило-методијевска енциклопедија, Том I, во однос на јазикот на Битолскиот натпис, констатира дека јазикот на натписот го одразува бугарскиот (односно македонскиот М.Б.) говор од Битолско на самиот почеток на XI век. Од фонетска гледна точка тој се карактеризира со неустановена употреба на дветеерови гласни: Q (12) и q (20), со отсуство на јотацијата, и мешање на носовките.²⁸

Во однос на правилната форма на пишувањето на личното име на македонскиот владетел и цар Самоил, со о, како што се залага Крум Тошев, а не со у, особено интересни и впечатливи се двете минијатури од Манасиевиот летопис од XIV век, f. 183 каде се илустрирани два историски настани, на едниот е претставена Битката на Беласица од 29 јули 1014 година, а на другата, смртта на Самоил на 6 октомври 1014 година. На првата минијатура од илустрираната хроника на Константин Манасиј, попозната како Манасиев летопис

²³ Мошин, Владимир, *Битољска плоча из 1017. године*, Македонски јазик, год. XVII, 1966, Скопје 1966, 51-61, особено: 43 (Сф.: Мошин, *Битољска плоча из 1017. Године*).

²⁴ Ѓордан Заимов, *Битолскиот натпис на Иван Владислав самодържец български – Старобългарски паметник от 1015-1016 година*, Василка Заимова, Иван Владислав и неговият надпис, София 1970, Издателство на Българската академия на науките (Сф.: Заимов, *Битолскиот натпис на Иван Владислав самодържец български*; Заимова, *Иван Владислав и неговият надпис*).

²⁵ Заимов, *Битолскиот натпис на Иван Владислав самодържец български*, 33.

²⁶ Заимов, *Битолскиот натпис на Иван Владислав самодържец български*, 77.

²⁷ Јанакиевски, *Убикацијата на средновековна Битола*, 46.

²⁸ Божилов, Иван, *Битолски надпис на Иван Владислав*, Кирило-методијевска енциклопедија, Том I, София, 1985, 196-198.

од XIV век, испишан е следниот натпис: „ВАСНЛНЕ ЦАР РАЗБИ САМОНЛА ЦАРА БЛГАРОМ ОСЛЕПН ЕН ХУНАД БЛГАРОМ“, а на втората: „И ВНДЕВ САМОНЛЪ ЦРЪ ОСЛЕПЕНЪНХ, Њ ѠТ НАДА УМЕР“²⁹.

За ваквото пишување на минијатурите од Манасиевиот летопис се залага Крум Тошев.³⁰ Бугарскиот апокрифен летопис од втората половина на XI век, Сказание Исаија пророка..., споменува „отрокъ Самоиловъ, именемъ Августинъ“. Во XIII глава од истиот ракопис пишува дека во времето на царот Василиј (975-1025) имало тројца браќа од некоја вдовица пророчица кои се викале: **МОНСЕН Н АРОНЪ Н САМОНЛЪ. НЪ ОТРОКЪ САМОНЛЕВЪ**.³¹ Во Зборникот од XVI-XVII в., српска редакција во Белградската Нар. Библиотека се наоѓа статијата за Енох (а се кннгы танны божїе явленїа еноховы) се пишува: **И ДАЖ ТИ САМОНЛА**.³²

Во документите „Македонските Евреие во османлиските пописи од XVI и од XIX век, (Битола, Скопје, Штип, Струмица и Кратово), Вовед, Превод и коментари д-р Драги Георгиев, Издавач: Фонд на холокаустот на Евреите од Македонија, Скопје, 2014“. Во заедницата на Евреите во Битола (1544/1545 г.) се споменуваат: Самоил Кехано (?), Самоил Аврахам, Самоил Елеф, Самиол, Давид Самоил, Симон Самоил, Самоил Лусо, Самоил Расдин, Самоил Асјан, неженет, Лусо Самоил, неженет и уште еден Самоил, неженет.³³

Во заедницата на Евреите во Скопје од (1568/69 г.) се споменува лицето Самоил Костадин.³⁴ Во заедницата на Евреите во Кратово (1570/73 г.) (синици на оние што биле протерани, а населени со дозвола на покојниот султан Мехмед - хан, се однеува султанот Сулејман I (1520-1566). Во Заедницата на Евреи (во Кратово) од Солун има само тројца што го носеле имаето Самоил: едниот е

²⁹ Ivan Dujčev – *Les Miniatures de la Chronique de Manasses*, Sofia 1963, Editions Balgarski Houdojnik, 66. *Miniature du Feuillet 183*. Cf.: М. Бошкоски, *Великаници на македонскиот среден век*, Кн. 1, Македонска реч, Скопје, 2007, 122, 127, 215; Сл. 16 и 216; Сл. 17; Стјепан Антољак, *Средновековна Македонија*, Том први, Мисла, Скопје 1985, 470 бел. 681, во врска со минијатурата 66, каде е претставен поразот на цар Самоил, во Манасиевиот летопис пишува: „Василие цар разби Самоила царе Българем и ослепи 15 хиляд Българ.“

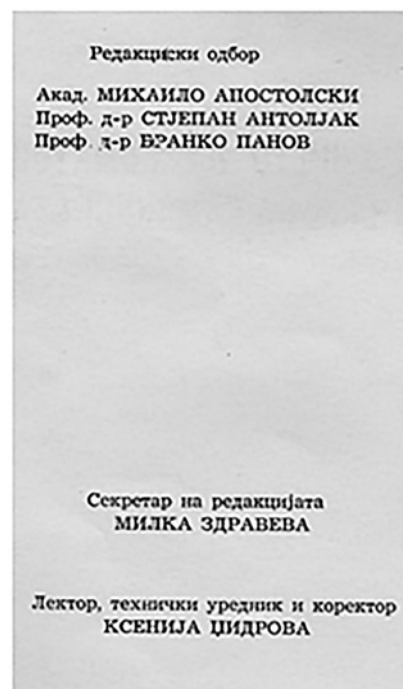
³⁰ Тошев, *Самуил или Самоил*, 44.

³¹ Ѓ. Иванов, *Богомилски книги и легенди*, Софија, 1970, 286 (Cf.: Иванов, *Богомилски книги и легенди*).

³² Иванов, *Богомилски книги и легенди*, 165, 178.

³³ Македонските Евреи во османлиските пописи од XVI и од XIX век; (Битола, Скопје, Штип, Струмица и Кратово), Вовед, превод и коментари д-р Драги Ѓоргиев, Издавач: Фонд на холокаустот на Евреите од Македонија, Скопје, 2014, 13. (Cf.: Ѓоргиев: *Македонските Евреи*).

³⁴ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 14.

Сл. 4. Првата страна со Редакцискиот одбор на Зборникот „1000 години од востанието на комитопулите и создавањето на Самоиловата држава, издаден од Институтот за национална историја во Скопје 1971.“

Самоил Масим(?), Јехуда Самоил и третиот Мани Самоил.³⁵ Во градот Струмица имало едно маало но во пописот на Маалото на Евреите во Струмица, од (1578/73 г.) нема име на личност со името Самоил. Во списокот на Имот, Добиток и приходи на Евреите, население во Маалото Нов Двор, во споменатата касаба (Битола) нема личност со името Самоил.³⁶ Во Куќа 1 број 13 се споменува Јахуди Будак Калдерон, син на Самоил кој се занимавал со свиларски занает, а минатата година платил посебен годишен данок од 20 гроша. Истото лице за тековната 1573 година, како годишен приход од свиларскиот занает остварил 100 гроша.³⁷ Во куќа 1, бр. 18 живеел Јехуди Самоил син на Давид, имал еден коњ, и плаќал посебен годишен данок од 8 гроша.³⁸ Во куќа 1, број 19 живеел Саламо, син на Самоил, кој за минатата година платил посебен годишен данок од 4 гроша.³⁹ Во куќа 1 бр. 20 живеел Давид Калдерон, син на Самоил кој минатата година платил посебен годишен данок од 4 гроша.⁴⁰ Во куќа 1, бр. 21 живеел Самоил, син на Арон кој за минатата година платил посебен данок од 4 гроша, а за амалство пла-

³⁵ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 15.

³⁶ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 20.

³⁷ Во заедницата на Евреите од Скопје (1568/69 г.)

³⁸ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 22.

³⁹ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 22.

⁴⁰ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 22.

Сл. 5. Насловната страница од Зборникот „1000 години од востанието на комитопулице и создавањето на Самоиловата држава, Институтот за национална историја Скопје, 1971 година.“

тил 50 гроша.⁴¹ Во куќа 1, број 23 живеел Јехуди Самоил син на Шабат, кој минатата година платил посебен годишен данок од 6 гроша.⁴² Самоил Калдерон, син на Јаков, кој за минатата година платил посебен годишен данок од 3 гроша, а превидениот годишен приход од амалство му изнесувал 50 гроша.⁴³ Арон Албауер син на Јантов, за два дуќана што ги дал под кирија земал годишна кирија од 100 гроша, а приходот на неговиот брат Самоил за истата делјност изнесувал 100 гроша.⁴⁴ Во куќа 1, бр. 18 Самоил син на Јаков за минатата година платил посебен годишен данок од 25 гроша.⁴⁵ Во куќа 1, број 20 живеел Мојсеј Албухар, син на Самоил кој за минатата година платил посебен годишен данок од 10 гроша.⁴⁶ Исак Албухар, син на Самоил за минатата година платил посебен данок од 4 гроша.⁴⁷

Маало Паша Авлија (Паша Двор, Главен Двор) во куќа 1, број 6 живеел Давид Калдерон кој за својот син Самоил платил годишен данок од 4 гроша.⁴⁸ Во куќа 1, број 21 живеел Самоил, син на Арон. За минатата година платил посебен годишен данок од 4 гроша.⁴⁹ Во куќа 1, број 34 живеел Самоил Калде-

рон, син на Јаков.⁵⁰ Во куќа 1 бр. 47 живеел Даве, син на Јаков, кој за неговиот брат Самоил остварил приход од 100 гроша.⁵¹ Куќа 1 бр. 61 живеел Арон Албухар, син на Јонтов, остварил приход за неговиот брат Самоил во висина од 100 гроша.⁵²

Маало двор Драгор (Драгорски Двор). Во куќа 1, број 6 живеел Давид Калдерон а пријавол приход од касапскиот занает на неговиот син Самоил во висина од 100 гроша.⁵³ Во куќа 1, број 20 живеел Мојсеј, син на Самоил кој за минатата година платил посебен данок од 10 гроша.⁵⁴ Во куќа 1, број 22 живеел Исак Албухар, син на Самоил кој за минатата година платил посебен данок од 4 гроша. Во куќа 1, број 37, живеел Рахими Масул, син на Самоил. Тој за минатата година платил посебен данок од 12 гроша.⁵⁵

Маало Голем Двор, во куќа 1, број 9, живеел Аврам Калдерон, син на Самоил.⁵⁶ Во минатата година платил посебен годишен данок од 15 гроша. Во куќа 1, број 20 живеел Сапе Нумбас, син на Самоил, кој за минатата година бил задолжен да плати посебен годишен данок од 6 гроша.⁵⁷ Во куќа 1, број 28, живеел Самоил Будак, син на Исак, кој имал бавча од 1 дунам во атарот на Долен град што ја дал под годишен наем за 80 гроша. Неговиот годишен приход на споменатиот Самоил изнесувал 100 гроша.⁵⁸

Јахуди Јаков Албенда, син на Даве, остварувал приход од другиот син на Самоил како семенарски калфа, од 300 гроша.⁵⁹ Во куќа 1, број 76 живеел Бенхур Алва, син на Јаков кој остварувал приход од касапскиот занает на неговиот син Самоил во висина од 150 гроша.⁶⁰ Во куќа 1, број 80 живеел Лазар баша, син на Самоил, кој за бавчата од 2 дунами во атарот на градот, што ја давал под наем за 340 гроша, бил должен да плаќа годишен данок од 35 гроша.⁶¹ Во битолското Маало Али Чауш, куќа 1, број 14 живел Моше Израил, син на Самоил кој за остварениот приход од 2000 гроша по разни приходни основи, должен бил да плаќа посебен годишен данок од 200 гроша.⁶²

⁴⁹ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 23.

⁵⁰ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 27.

⁵¹ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 32.

⁵² Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 36-27.

⁵³ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 52.

⁵⁴ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 56.

⁵⁵ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 62.

⁵⁶ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 71.

⁵⁷ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 74.

⁵⁸ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 76-77.

⁵⁹ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 77.

⁶⁰ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 93.

⁶¹ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 95.

⁶² Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 118.

⁴¹ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 23.

⁴² Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 23.

⁴³ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 37.

⁴⁴ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 44.

⁴⁵ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 44.

⁴⁶ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 52.

⁴⁷ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 57.

⁴⁸ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 23.

Во дефтерот за Цизие кое е пресметано и собрано за оваа (12)65 (1848/9 година) од Еврите населени во Скопската каза. Во куќа 28, живеел Самуел син на Боро, на возраст 46 години. Најниска категорија,⁶³ а во куќа 45 сергиција со среден раст и руса брада, Јосе син на Самуел.⁶⁴

Дојдени (Евреи во Скопската каза): Во куќа 1 број 17 живеел Меслим Јехуда, син на Самоил, од измеќарите. Мината година платил посебен годишен данок од 7 гроша.

Во куќа 1, број 18, живеел Саламо Јехуда, кој од трговците Саламо, син на Самоил, од трговците. Мината година тој платил посебен годишен данок од 9 гроша. Приходот на неговиот син од измеќарство изнесувал 50 гроша.⁶⁵

Во Историја Славяноболгарская, напишана од Јеромонах Паисиј, во 1762 година, името на владетелот кој седнал на македонскиот престол после Давид, е запишано како „Гамонлџ“.⁶⁷ Во 1816 година кај Шишевскиот манастир, во с. Шишево, на реката Треска, постои запис кој кажува дека во месец јуни во манастирот пристигнал „Гамонлџ еромонах“ а на следната страна е запишано дека на тоа место пристигнал „попџ Гамонлџ“.⁶⁸

Според К. Тошев, во Советската „Большая Энциклопедия“ (т 22, 1955 г.) има вакви презимиња на познати руски уметници, научници, револуционери: „Самойлов Василий, артист, Самойлов Василий Михайлович, певец, Самойлов Павел, артист, Самойлов Феодор, револуционер, Самойлова Вера, артистка, Самойлович Данило, лекар“ и др. Н. А. Петровский во својот Словарь русских личных имен, Москва 1966 г. дава две варијанти на ова име: „Самуил“ литературна форма, а „Самойло, Самойла“ во разговорна форма. Значи, оттука се гледа дека и во рускиот јазик се присутни и двете варијанти. Тоа име уште е живо и во нашите народни говори. Така на пример, во Галичкиот крај познато е во фонетската варијанта „Самоил (со меко љ)“. Во Скопје тоа име го носи артистот Самоил Дуќоски. Тоа име познато е во Порече во формата Самојле. Така е запишано во Пописниот круг 19 (Демир Капија, Неготино – село Трмашево) Стојчев Самоил. Во Пописниот круг Кисела Вода, Скопје – 33, запишан е Самоилов Благоја, роден во Скопје 1912. Веројатно

⁶³ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 164.

⁶⁴ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 166.

⁶⁵ Ѓоргиев, *Македонските Евреи*, 178.

⁶⁶ Асен Василиев, *Български възрожденски майстори, живописци, резбари, строители*, София 1965 година, 187 – 188; *Историја на македонскиот народ*, книга втора, Скопје 1969 година.

⁶⁷ Ивановъ, *Исторія Славяноболгарская*, 31, 32, 33, 34.

⁶⁸ Иванов, *Български старини*, 120-121, бр. 44.

Сл. 6. Зографот Дичо во 1854 година ја создал иконата портрет на трескавечкиот јеромонах Самоил.⁶⁶

така се викаат и други граѓани од различни места во нашата држава. Овие факти зборуваат дека на нашата територија ова име било познато уште од крајот на десеттиот век и понатака, главно во фонетската форма Самоил (љ).

Во турските документи се споменува тоа име. Меѓутоа, поради консонантското пишување на арапскиот правопис, тешко е да се докаже дали тоа треба да го прочитаеме како Самоил или Самуил. На мислење сум, заклучува К. Тошев, дека има доволно факти дека нашиот правопис треба да се предложи фонетската варијанта Самоил, бидејќи на тоа не упатуваат нашите постари споменици, како и современата состојба во нашите народни говори.⁶⁹

Во организација на Универзитетот „Кирил и Методиј“, Скопје и Институтот за национална историја од Скопје, од 10 до 15 октомври 1969 година, во Отешево се одржа меѓународна научна средба посветена на „1000 - годишнината од востанието на комитопулите и создавањето на Самоиловата држава“, а во 1971 година излезе од печат и Зборникот на материјали од средбата и дискусиите по рефератите. Како редакциски одбор на Зборникот се појавуваат: акад. Михајло Апостолски, проф.

⁶⁹ Тошев, Самуил или Самоил, 44.

Сл. 6. Улица Цар Самоил во Охрид

Сл. 9. Улица Цар Самоил во Битола

Сл. 7. Табла од продавницата Цар Самоил во Скопје

Сл. 10. Хотел Цар Самоил, Банско

Сл. 8. Улица Самоилова во Скопје

Сл. 11. Средно општинско училиште Цар Самоил во Ресен

д-р Стјепан Антолјак и проф. д-р Бранко Панов.⁷⁰ Можеме да кажеме дека без исклучок, сите 19 реферати на претставници од меѓународен углед, беа објавени според Правописот на македонскиот јазик, каде без исклучок беа застапени формите: Самоил, Самоилова држава, Самоилово царство (Царство), Самоилова плоча, Самоилова војска, итн. со отсуство на терминот Самуил и слично, што од денешен поглед на новоизградени авторитети, изгледа крајно неразумно“ непочитување на Правописот на македонскиот јазик.

Професорот Стјепан Антолјак, првиот автор на монографијата за Самоиловата држава, како македонска државна творба, во 1972 година објави статија во Гласникот на Институтот за национална историја, каде без исклучок го употребуваше терминот Самоил, Самоилова државна творба, Самоилова државна, Самоилов син.⁷¹ Професорот Бранко Панов во статијата „За етногенезата на македонскиот народ“, објавена во Гласник на Институтот за национална историја год. XVI, бр. 3, 77-90, ги користи следните термини: македонско-словенско царство, Самоил, Самоилова држава, маке-

донско-словенско царство, Самоиловиот царски род – Петар Делјан, внук на Самоил, македонската средновековна држава. Истите форми се застапени и во статијата под истиот наслов објавена во Иселенички календар.⁷² Проф. д-р Стјепан Антолјак и проф. д-р Бранко Панов во Собраните дела, без исклучок и без никакво објаснување го практикуват пишувањето на зборот Самоил со у како Самуил, како и изведените од тоа име придавски форми.⁷³ Спротивно на правописот на македонскиот литературен јазик именската форма Самоил напишана е како Самуил и изведените од тоа име придавски форми.⁷⁴ Истото се случува и со краткото издание на Историјата на Македонскиот народ.⁷⁵

⁷² Бранко Панов, „За етногенезата на македонскиот народ“, Гласник на ИНИ, год. XVI, 1972, бр. 3, 77-90 особено: 87, 88, 89; проф. д-р Бранко Панов, „За етногенезата на македонскиот народ“, Иселенички календар 1974, 37-41, особено: 40, 41.

⁷³ Стјепан Антолјак, Бранко Панов, *Средновековна Македонија Том Први*, Мисла Скопје 1985; *Средновековна Македонија, Том Втори*, Мисла Скопје 1985; *Средновековна Македонија, Том Трети*, Мисла Скопје 1985.

⁷⁴ *Историја на Македонскиот народ*, Том Први, редактор проф. д-р Бранко Панов, Институт за национална историја, Скопје, 2000, 103-112.

⁷⁵ *Историја на Македонскиот народ*, Уредник: проф. д-р Тодор Чепреганов, Скопје 2008.

⁷⁰ *Илјада години од Востанието на комитопулитите и создавањето на Самоиловата држава*, Скопје, 1971.

⁷¹ Стјепан Антолјак, „Македонија и Македонците“ во *средниот век (Прилог кон етногенезата на Македонскиот народ)*. Гласник на ИНИ, Скопје, година XVI/ бр. 1, 1972, 111-124.

Сосема случајно, прелистувајќи го списанието „Иселенички Календар“ за 1974 година, Орган на Матицата на иселениците на Македонија, сретнавме одломка на романот „Анѓа“ (Љубов) од перото на Самоил Д. Стрезов.⁷⁶ Вангелија Десподова во статијата: „Гробот на Пресијан, внук на цар Самоил кој се наоѓа во Михајловце, Словачка?“, сосема коректно според Правилникот на македонскиот литературен јазик го пишува името на цар Самоил и од него изведените придавски форми.⁷⁷

Благоја Корубин во „Јазикот наш денешен“, прави осврт околу прашањето кон името - Самуил или Самоил – се постави пред авторот на овие редови, како прашање на кое мора да се даде одговор при редакцијата (јазично-стилска) на текстот на историјата на македонскиот народ“. Авторот констатира дека не случајно е земена првата форма на името Самуил. Состојбата со неговата употреба во историските текстови воопшто, и тоа како име на токму овој македонски цар, а и инаку како име само по себе и некои информации за него одовде или одонде не натераа да се определиме за едно такво решение (Самуил - а не: Самоил). И сега низ нашиот печат почнавме да ги среќаваме двете форми, а особено формата Самоил, чија употреба се засилува. Како главен аргумент во свој прилог, Б. Корубин го воведува користењето на ова име поради тоа што се сретнува во Струмичкиот апостол, од XII век. Авторот го приведува Историскиот речник на руските историски имиња, издаден во 1966 година во Москва, на Н. А. Петровскиј кој содржи 2600 имиња, каде се среќаваат имињата Самојла, Самојло и Самуил.⁷⁸ Петровскиј „приведува и исти изведенки од тоа име: Самуилка, Самојлушка, Самуња, Самуха, и др. (исти и во форма на татковото име: Самуилович, Самуиловна – Самојлович, Самуиловна).

Формите со о Петровскиј ги третира како разговорни. На крајот укажува и на потеклото на: староеврејско име „Semu el – имя боже или бог услхшал“. Очигледно е дека во резултат на свое-

видна адаптација се добила на словенски терен и формата со о: Самоил. Можно е тука да одиграла извесна улога и т.н. народска етимологија (поврзување со нашиот збор само или со некој друг – на пример, со самовила и сл.). Формата Самоил значи, се јавува како разговорна, народна форма, добиена на специфичен начин.

На крајот, Б. Корубин чудно констатира дека „Плочата (Самоиловиот натпис М.Б.) не е доволен аргумент за изменување на ова решение. Таа не е уште ни објаснета доволно: под какви услови и кој ја пишувал – и со колкава посменост бил? Значи и колку е царска? Сепак последнава реченица на Корубин е крајно несериозна, и многу прашања во врска со автентичноста на натписот од 992/993 година ги доведува во прашање!⁷⁹

Љубица, Станковска, Речник на личните имиња кај Македонците, Скопје 1992, од машките лични имиња наведува дека се застапени следните лични имиња: Самоил, в. Самуил; Самоилчо, Самој, од Самоил, Самојле од Самоил; Самојло, од Самоил. Понатаму под истата буква застапено е личното име Самуел, грч. Samouh/l < Šemū'el' бог слуша, библиско име, XIV век, Самуил, в. Самуел, X век, Самуило, од Самуил.⁸⁰ Од женските лични имиња кај Љ. Станковска, застапено е женското лично име: Самоилка кое е изведено од машкото лично име Самоил +- ка! Истото женско име со потеклото на неговиот корен од личното име Самоил го евидентира и Дрвошанов.⁸¹ Васил Дрвошанов, Ономастикон. Речник на лични имиња, Детска Радост, Скопје, 1995, 88, за личното име Самоил, наведува дека е библиско име, кое е од еврејско потекло од името Шемуел измолен од бога; Самуил, м. разновидност на Самоил м.; Самоилка ж. Хип. од Самоила.⁸² Олга Иванова, Македонски Антропономастикон (XV-XVI век), Скопје, 2006, ги наведува следните лични имиња: Саме (VIII 288) скратено од Самоил или , сам, одвоен од другите, без никој друг, осамен, заштитно име, осамен', ,тој ми е единствен (сам), не ми го одземајте', со значење како Ине, Самдуш, Унр. Потоа е наведено името Самоил (VI, 61) е од стсл. самѹнлѹ, разновидност на Самуил, потоа во антропономастиконот го наведува и името Самуил (V2, 39) од библиското име, стсл. самунлѹ од евр. Šemū'el ,тој е (оној кој го дал) името' или ,шем е Бог, т.е. , име на нашиот

⁷⁶ Самоил Д. Стрезов, *Во планините на Македонија (Одломка од романот „Анѓа“ (Љубов)*, издаден на шпански јазик 1929 година, во Буенос Аирес, Аргентина. Иселенички календар 1974, 154-156.

⁷⁷ Вангелија Десподова, *Гробот на Пресијан, внук на цар Самоил се наоѓа во Михајловце, Словачка?*, Slavica, Slovaca, Ročník 39 1995, číslo 1, 16-23.

⁷⁸ Благоја Корубин, *Јазикот наш засушен, Книга втора*, Сојуз на друштвата за македонски јазик и литература на СРМ, Скопје 1976, во одредницата: Царот со името божјо Самуил, се осврнува како треба да се пишува ова име: Самуил или Самоил, 300-330. Формите со о, Петровскиј ги третира како разговорни. Таква е официјалната форма на ова име – и разговорната (Cf.: Корубин, *Јазикот наш засушен*,).

⁷⁹ Корубин, *Јазикот наш засушен*, 300-302.

⁸⁰ Љубица, Станковска, *Речник на личните имиња кај Македонците*, Скопје 1992, 245 (Cf.: Станковска, *Речник на личните имиња кај Македонците*).

⁸¹ Станковска, *Речник на личните имиња кај Македонците*, 439; Васил Дрвошанов, *Ономастикон. Речник на лични имиња*, Детска Радост, Скопје, 1995, 88 (Cf.: Дрвошанов, *Ономастикон*).

⁸² Дрвошанов, *Ономастикон*, 88.

Бог“; сп. 1568-69: Самуил Костадин.⁸³ Сепак најновиот правопис на Б. Видоевски, Т. Димитровски, К. Конеска и Р. Угринова - Скаловска, *Правопис на македонскиот литературен јазик*, XVI коригирано издание, Просветно Дело, 2007, под редакција на Тодор Димитровски, на с. 41, под г) пишува: Ако кон личното име или презимето стои атрибут што не претставува дел од личното име, но служи само како општа определба, тоа се пишува со мала почетна буква: цар Самоил.⁸⁴

Од 2000 до 2002 година, функцијата министерка за култура на Република Македонија ја извршуваше Ганка Самоилова Цветаноска. Синот на Маноил Јаковлевски – Мане, општествено-политички работник, се вика Самоил.⁸⁵

Да видиме како во практиката во називот на улиците во македонските градови и Јавните институции се пишува името на македонскиот средновековен цар Самоил. Во Охрид, седиштето на македонската средновековна царска престолнина, денес постои улица чие име соодветствува со македонскиот правопис, односно е запишана улица чие име е: Цар Самоил (Сл. 6).⁸⁶

На улицата 11. Октомври бр. 25, во Скопје или поточно во приземјето на објектот на „Кјуби Македонија“, постои текстилна продавница со името на цар Самоил чиј сопственик е од Охрид. Името на продавницата се вика цар Самоил. Царската титула на македонскиот царски претставник е вообличена на невообичаен начин. Имено, царската титула е претставена во тип на симболична царска круна, под која е напишано името на македонскиот царски претставник Самоил.(Сл. 7)⁸⁷

Во главниот град на Република Македонија источно од Скопското Кале, се простира улица која е именувана како „Самоилова“ (Сл. 8).

Во централна Македонија, односно во градот Битола исто така постои долга улица која го носи името на цар Самоил (Сл.9).⁸⁸

⁸³ Олга Иванова, *Македонски ономастикон (XV-XVI век)*, Скопје, 2006, 389-390.

⁸⁴ Б. Видоевски, Т. Димитровски, К. Конеска и Р. Угринова - Скаловска, *Правопис на македонскиот литературен јазик*, XVI коригирано издание, под редакција на Тодор Димитровски, Просветно Дело, Скопје 2007, 41.

⁸⁵ Самоил Јаковлевски е роден во 1950 година во с. Зубовце, Гостиварско, Р. Македонија. Подцна неговиот татко се преселува и живее во Германија - Берлин.

⁸⁶ Му благодариме на колегата Гоце Ангеличин – Жура, вработен во Музејот во Охрид, кој ни ја испрати фотографијата со напписот на името на улицата во Охрид, со името на Самоил.

⁸⁷ Види Сл. 6.

⁸⁸ Му благодариме на колегата проф. д-р Александар Литоски што ни ја испрати фотографијата на улицата Цар Самоил во Битола.

Во селото Банско – Стумичко, постои хотел „Самуил“, чие име не кореспондира со Правописот на македонскиот јазик, односно погрешно е напишано (сл. 10).

Во центарот на Скопје, се издига споменик на цар Самоил од бел мермер, висок 5 метри, дело на скулпторот Димитар Филиповски. На мермерниот постамент на кој се извишува споменикот, поставен е метален натпис на кој пишува „Цар Самоил“.⁸⁹

Името на средното општинско училиште, гимназија во Ресен, го носи името цар Самоил (Сл. 11).

Во 2007 година на Универзитетот „Св. Кирил и св. Методиј“ во Скопје, Р. Македонија, студентски лидер беше Самоил Малчевски. По повод вооружениот судир на Единицата за специјални задачи и Единицата за брзо распоредување при Министерството за внатрешни работи на Република Македонија, кој го имаше во „Диво насеље“ - Куманово, на 9 мај 2015 година, меѓу загинатите припадници на единицата на МВР беше Сашо Самојловски.⁹⁰ Според мои лични сознанија, во с. Драчево, Скопско, живее бизнисменот Самоил Стојановски.⁹¹

Георги Н. Николов историчар од Бугарија, со далечно потекло од Македонија, во монографијата за Цар Самуил во издание на „Захарий Стојанов“, София, 2016 на с. 212 расправа за споменикот на Самоил во Скопје, и наведува дека на постаментот на споменикот е поставен метален натпис „Цар Самоил“.

Имаме уште две имиња кои се среќаваат под името Самоил во втората половина на XX век. Имено, во Гласникот на Институтот за национална историја, бр. 61/1 за 2017 година, во статијата на Ј. Јоноски под наслов „Традиционалните евангелско-протестански цркви во Македонија по втората светска војна (1947-1987)“, констатира: „Баптистичката црква во Скопје повторно добил дозвола за собирање во домот на Страхил Грозданов во 1969 година за што е приспособена и целосно посветена една соба, а тој повторно е поставен за легитимен проповедник, кој работи доброволно, без плата. Црквата оживува и преку работата на синовите на Страхил, Иван и Самоил и се преобработуваат првите студенти“.⁹² Понатаму во истата статија

⁸⁹ Георги Н. Николов, *Цар Самуил*, Издателство „Захарий Стојанов“, София, 1016, 211-112.

⁹⁰ *Речник на презимињата кај Македонците*, Том II, 388. Презимето се сретнува во Ново Село, Гостиварско, 9(1), Теарце, Тетовско, 2(1); Тетово, 2(21); Тетово 10(2.). П Л. и. Самојло (в. Самојлиќ) + - овски.

⁹¹ Од разговорот со него во МАНУ – Скопје, во текот на месец јули 2018 година ги добив овие информации.

⁹² Ј. Јоноски, *Традиционалните евангелистичко - протестантски цркви во Македонија по Втората светска војна, (1947-1987)*, ГИНИ, 61/1, 2017, 234. Во

на Јоновски се наведува следното: „За скопската Баптистичка црква во 1987 година е купена куќа во центарот на градот, која во наредните две години интензивно била адаптирана, бидејќи не смеел да се измени надворешниот лик и да потсетува на црква, В. д. пасторот Самоил Грозданов заминува во САД на постдипломски студии“.⁹³

Д. Ѓалевски во апстрактот на статијата „Byzantine diplomacy and Samuil's state“ објавен на македонски јазик без никакви проблеми ги користи термините „Самоиловата држава“, „Самоилова држава“, и „Самоил“.⁹⁴

Приведувајќи ја кон кајот оваа важна статија, кон прашањето за личното име на македонскиот

цар Самоил, и воопшто личното име Самоил, со право можеме да констатираме дека треба да се придржуваме кон нормата на Правописот на македонскиот литературен јазик. Само така ќе го почитуваме и негуваме македонскиот литературен јазик, и нема да ги доведуваме во заблуда студентите кои едно учеле за време на студиите на Факултетот за македонски јазик, и при полагањето на лекторскиот испит, а во практиката поради негрижа кон Правописот на македонскиот литературен јазик се сретнуваме со негово непочитување.⁹⁵

Ако за правниците и адвокатите е важен **Законот**, за **Лекторите** закон е *Правописот*. На ваков начин придонесуваме кон негувањето на македонскиот литературен јазик.

Milan BOSKOSKI

IS THERE A NEED FOR DILEMMAS: SAMOIL OR SAMUIL

Summary

KEY WORDS: *Samoil, Samoil's inscription, Bitola inscription, Manasiev chronicle, personal names Samoil, J. Zaimov, V. Zaimova, K. Toshev, B. Korubin, the tsar with a royal name.*

The article studies the writing of the name Samoil. Considering the fact that Samoil's name is mentioned in the "Samoil's inscription from 993", found in 1888 in Gorna Prespa, in 1969, the Board on the occasion of the publication of the Proceedings "A Thousand Years of the Uprising of the Cometopuli and the establishment of Samoil's State, Skopje 1971, respected the Orthography and the spelling, but later it abandoned it. The first reaction was on the occasion of the performance of the opera of "Tsar Samuil" by the composer K. Makedonski, to which the students

reacted: "Why do we write Samuil, when on the inscription on the plate it is clearly written Samoil? The research of K. Toshev showed that the phonetic form of Samoil is present in our old manuscripts, and in the Macedonian language it is found in a colloquial form with a soft lj (љ). He suggests that a phonetic variation of Samoil should be proposed in the spelling. B. Korubin confirmed the adaptation of the form of Samoil in the folk etymology, and according to the Ohrid Apostle from the 12th century, he proposes the form of Samuil. Our quoted examples unambiguously confirm the colloquial form of Samoil, as a folk form, derived in a specific way. Korubin believes that "the plate is not a sufficient argument for changing of this solution!"

белешката бр. 53 е наведено дека тоа се податоци од интервју со Ацо Митев, 8. 5. 2013 год. (Cf.: Јоновски, *Традиционалните евангелистичко - протестантски цркви во Македонија*).

⁹³ Во белешката 72 се цитира Договор на СБЦЈ со Самоил Грозданов, од 24. 1. 1987 год., АХЦБФ бр. 2424. Јоновски, *Традиционалните евангелистичко-протестантски цркви во Македонија*, 238.

⁹⁴ Драган Ѓалевски, „Byzantine diplomacy and Samuil's state“, Гласник на ИНИ. 61/1, особено 59, 59-71.

⁹⁵ Б. Видоевски, Т. Димитровски, Б. Коневски, К. Тошев, Р. Угринова - Скаловска, *Правопис на македонскиот литературен јазик*, „Просветно дело“, Скопје 1969, с. 99; Б. Видоевски, Т. Димитровски, Б. Коневски, К. Тошев, Р. Угринова Скаловска, *Правопис на македонскиот литературен јазик*, „Просветно дело“,

Скопје 1970, 514; Б. Видоевски, Т. Димитровски, Б. Коневски, К. Тошев, Р. Угринова - Скаловска, *Правопис на македонскиот литературен јазик*, „Просветно дело“. Скопје, 1986, 514 Самоил; Кирил Коневски, *Правописен речник на македонскиот литературен јазик*, „Просветно дело“, Скопје 1999, 409, Самуил, Смуилов; Б. Видоевски, Т. Димитровски, Б. Коневски, К. Тошев, Р. Угринова Скаловска, *Правопис на македонскиот литературен јазик*, „Просветно дело“. Скопје, 2007, 41, Самоил; д-р Живко Цветановски, д-р Снежана Веновска – Антоvsка, д-р Симона Граевска-Мацовска, д-р Елка Јачеви-Улчар, д-р Симон Саздов, *Правопис на македонскиот јазик*, Второ издание, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ Скопје, 2015, 207 Самоил.